

Oversigter

Bidragydere i dette nummer: Kontorchef i Det statistiske Departement *Henry Stjernqvist*; docent ved Handelshøjskolen *Poul Winding*.

Omkring erhvervstællingen 1948

I tidsskriftets hefte 103—104 findes en omtale af erhvervstællingen 1948, og der stilles her forskellige spørgsmål, som jeg i det følgende skal gøre nogle bemærkninger til.

Side 87 ankes der over, at der synes at være en tendens til, at erhvervstællingen behandler handelen stedmoderligt i sammenligning med industri og håndværk, og der peges på, at virksomheder, hvor industri eller håndværk er kombineret med engros- eller detailhandel, altid henføres til tabellerne for industri og håndværk, medmindre da denne del af deres arbejde er ganske uvæsentlig. Og der spørges: Hvorfor kan man ikke tænke sig en handelsvirksomhed, der driver nogen industri?

Hertil kan svares:

Henførelsen af de kombinerede virksomheder til industri og håndværk bunder i ønsket om at henføre disse virksomheder til de erhverv og brancher, som betyder mest for virksomheden, set i relation til beskæftigelse (el. forædlingsværdi). Indehaverne af langt de fleste af disse kombinerede virksomheder opfatter sig selv som håndværkere og står på arbejdsmarkedet tilknyttet disse erhvervs organisationer.

Det kan vel ikke nægtes at den konsekvente henførelse af de kombinerede virksomheder til industri og håndværk i enkelte tilfælde har ført til resultater, der er i strid med den almindelige opfattelse af forholdet, f. eks. manufakturhandlere med systue — men denne ulempe opvejes af den lettelse ved både bearbejdelsen og tydingen af materialet, som anvendelsen af klare og enkle retningslinier medfører.

I tabelværket er der iøvrigt givet summariske oplysninger om disse kombinerede virksomheder med fordeling af omsætningen på industri og handel, men det skal blankt erkendes, at der på dette vigtige område er en faldgrube, som enhver benytter af erhvervstællingens resultater må passe på.

Videre side 87 ankes der over den stedmoderlige behandling af agenturerne.

Hertil kan svares, at opgørelsen af agenturernes omsætning er meget usikker, idet virksomhederne i visse tilfælde havde anført beløbet for den samlede omsætning, i andre tilfælde kun den indtjente provision. Hertil kommer, at omsætningen er noget fiktiv, f. eks. er landbrugets eksportorganisationer optalt under agenturer. Det rigtigste havde nok været, om provisionsbeløbet havde kunnet anføres som branchens omsætning, men dette åbnede materialet ikke mulighed for.

Specielt spørges om, hvor varemæglerne er gemt. Svaret er, at de er

Oversigter

Bidragydere i dette nummer: Kontorchef i Det statistiske Departement *Henry Stjernqvist*; docent ved Handelshøjskolen *Poul Winding*.

Omkring erhvervstællingen 1948

I tidsskriftets hefte 103—104 findes en omtale af erhvervstællingen 1948, og der stilles her forskellige spørgsmål, som jeg i det følgende skal gøre nogle bemærkninger til.

Side 87 ankes der over, at der synes at være en tendens til, at erhvervstællingen behandler handelen stedmoderligt i sammenligning med industri og håndværk, og der peges på, at virksomheder, hvor industri eller håndværk er kombineret med engros- eller detailhandel, altid henføres til tabellerne for industri og håndværk, medmindre da denne del af deres arbejde er ganske uvæsentlig. Og der spørges: Hvorfor kan man ikke tænke sig en handelsvirksomhed, der driver nogen industri?

Hertil kan svares:

Henførelsen af de kombinerede virksomheder til industri og håndværk bunder i ønsket om at henføre disse virksomheder til de erhverv og brancher, som betyder mest for virksomheden, set i relation til beskæftigelse (el. forædlingsværdi). Indehaverne af langt de fleste af disse kombinerede virksomheder opfatter sig selv som håndværkere og står på arbejdsmarkedet tilknyttet disse erhvervs organisationer.

Det kan vel ikke nægtes at den konsekvente henførelse af de kombinerede virksomheder til industri og håndværk i enkelte tilfælde har ført til resultater, der er i strid med den almindelige opfattelse af forholdet, f. eks. manufakturhandlere med systue — men denne ulempe opvejes af den lettelse ved både bearbejdelsen og tydingen af materialet, som anvendelsen af klare og enkle retningslinier medfører.

I tabelværket er der iøvrigt givet summariske oplysninger om disse kombinerede virksomheder med fordeling af omsætningen på industri og handel, men det skal blankt erkendes, at der på dette vigtige område er en faldgrube, som enhver benytter af erhvervstællingens resultater må passe på.

Videre side 87 ankes der over den stedmoderlige behandling af agenturerne.

Hertil kan svares, at opgørelsen af agenturernes omsætning er meget usikker, idet virksomhederne i visse tilfælde havde anført beløbet for den samlede omsætning, i andre tilfælde kun den indtjente provision. Hertil kommer, at omsætningen er noget fiktiv, f. eks. er landbrugets eksportorganisationer optalt under agenturer. Det rigtigste havde nok været, om provisionsbeløbet havde kunnet anføres som branchens omsætning, men dette åbnede materialet ikke mulighed for.

Specielt spørges om, hvor varemæglerne er gemt. Svaret er, at de er

omtalt under blandet agentur. Og hvad angår de blandede agentur- og engros-virksomheder er disse som hovedregel optalt under engroshandel.

Side 88 ankes over, at gruppen »Diverse med engros beslægtede brancher« stilles i skammekrogen. Det drejer sig om handel med levende kreaturer m. v., øldepoter og auktionsforretninger, og de var allerede ved den første erhvervs-tælling i 1925 optalt under denne særlige gruppe, så vidt vides uden indsigelse fra nogen. Iøvrigt må det vel erkendes, at disse virksomheder er af en anden karakter end engrosvirksomheder iøvrigt — hvormed der selvfølgelig ikke er sagt noget om, at de er mindre »udmærkede«.

Side 88 hævdes der, at erhvervstællingen indeholder en alvorlig uklarhed m. h. t. sondringen mellem engros- og detailhandel, idet det overlades til virksomhedernes indehavere at afgøre, om de driver engros- eller detailhandel, således at skillelinien trækkes efter, hvad der er daglig sprogbrug, medens der efter anmelderens mening burde opstilles klare definitioner. Det er jo et gammelt problem, der herved berøres, og det må erkendes, at heller ikke erhvervstællingen af 1948 ved spørgeskemaernes udformning gjorde noget forsøg på at løse problemet. I parentes kan indføjes, at såfremt løsningen havde været ligetil, havde organisationernes repræsentanter jo nok sagt til, da de fik forelagt udkastet til spørgeskema til udtalelse.

Anmelderen giver ikke selv noget forslag til definition, og det kan derfor virke noget ejendommeligt, at han påstår, at såfremt der forelå en definition, ville en gruppe som »handel med artikler væsentlig til erhvervsmæssig brug« blive henført til engroshandel og ikke som sket ved erhvervstællingen til detailhandel. Ja — men det kommer da virkelig an på, hvorledes definitionen lyder.

Efter ordenes egentlige betydning skulle engroshandel omfatte handel i store partier og detailhandel omfatte handel i småpartier, og dette synspunkt vil især have betydning i forbindelse med fastsættelsen af avancernes højde. Ordene engros og detail har imidlertid i mange brancher fået en noget anden betydning, idet de refererer sig til selve handelsforholdet: om handelen foregår til en anden erhvervsvirksomhed eller til den endelige forbruger. I denne forbindelse kan henvises til næringsloven af 1931, der som grosserer (i København) betragter handlende, »der, som regelmæssig og væsentlig Bestanddel af deres Handelsvirksomhed, sælger Varer til andre næringsdrivende«.

I de fleste tilfælde — heldigvis — vil disse to hovedsynspunkter placere en virksomhed i samme gruppe, men der gives dog adskillige undtagelser. Efter mange overvejelser valgte vi ved erhvervstællingen i 1948 i brændselsbranchen at placere virksomhederne efter hvilken art kunder, de fortrinsvis betjente; solgtes der overvejende til boligopvarmning, blev virksomheden henført til detailsalg, uanset at det jo ved mange boligkomplekser vil dreje sig om meget store leverancer; og hvis der på den anden side overvejende solgtes til erhvervsvirksomheder, optaltes forretningen til engroshandel, uanset at det tit vil dreje sig om småleverancer til lilleputforetagender. Indenfor trælastbranchen havde man problemer af en noget anden karakter, men her valgte man i samråd med prisdirektoratet at henføre til detailhandel de virksomheder, der solgte overvejende i småpartier, medens de øvrige blev henført til engroshandel.

Det kan iøvrigt oplyses, at ved den lagerstatistik, der blev foretaget pr. 1. januar 1954, indføjede Departementet på spørgeskemaerne følgende definitioner: Ved engrossalg forstås salg af varer til anvendelse eller videresalg i en anden erhvervsvirksomhed, og ved detailsalg forstås salg til den endelige forbruger.

Om man også ved en kommende erhvervstælling vil prøve at gennemføre denne definition, kan jeg selvfølgelig ikke have nogen mening om nu. Man kan dog gøre det synspunkt gældende, at ved erhvervstællingerne kommer selve virksomhederne mere frem i rampelyset, og det har derfor betydning, at virksomhedernes placering i henholdsvis engros- eller detailhandel stemmer med gængs opfattelse.

Videre side 88 påtales det, at man i 1935 og 1925 har identificeret detailhandel med »butikshandel«, og der spørges om, hvad der er gjort ved detailhandelsformer som postordresalg, gadehandel, omkørsel med varer, kolportagesalg o. s. v.

Erhvervstællingens anvendelse af betegnelsen »Butikshandel« — p. 12* — er måske lidt misvisende. Hensigten har blot været at angive, at detailhandel ved anvendelsen af tekniske tællingsenheder omfatter alt salg en detail (i butikken) og ikke blot salget af fremmede varer. Under »Butikshandel« er også optalt gadehandel, kolportage o. l.

Endelig hævdes det side 88, at man i forskellige tabeller burde have givet oplysninger om omsætningen i stedet for om de udbetalte lønninger.

Såvidt jeg kan se, drejer det sig kun om et par specielle tabeller i tekstafdelingen, idet der i hele tabelafdelingen overalt er givet omsætningstal, og de pågældende teksttabeller har alene det formål at belyse forskellene i erhvervsstrukturen byerne imellem. Til dette formål må lønningsbeløbene så givet anses for at give det bedste udtryk.

Iøvrigt har jeg med interesse bemærket de forskellige forslag til en udvidelse af spørgeskemaet ved en kommende erhvervstælling.

Henry Stjernqvist.

En ny bog om konjunkturer

Erik Lundberg: *Konjunkturer och ekonomisk politik*. Studieförbundet Näringsliv och Samhälle. Sth. 1953. 550 sider. Sv. kr. 28,50. Indb. sv. kr. 32,50.

Af Lundbergs forord fremgår det, at det oprindelige formål med den foreliggende bog var at undersøge de direkte indgrebs virkemåde og foretagendernes reaktion herpå. Som følge af behovet for at sammenligne disse indgreb med generelle penge- og finanspolitiske foranstaltningers virkninger og i forbindelse hermed at give et historisk grundlag for diskussionen, svulmede arbejdet imidlertid gradvis op, indtil det nåede sit nuværende betydelige omfang. Det har ikke været Lundbergs hensigt at komme med væsentlige nye teoretiske bidrag, men at give en analyse af konjunkturudvikling og konjunkturpolitik ved hjælp af allerede eksisterende teorier